

de Kaartenkar en de dorpskernen van Kampen

‘Of ga met je kar de kernen in’, zegt Thea Paassen van IJsseldeltamarketing
Ik: ‘De kernen, wat zijn de kernen?’

‘De dorpskernen van Kampen. Als een groot festival uitblijft of een manifestatie
waar de Kaartenkar goed kan staan, ga dan van buiten de stad naar binnen
werken. Bovendien verdienen de dorpen wel wat aandacht.’

Tja, wat een goed idee. Ik worstel al een tijd hoe ik die Kaartenkar kan lanceren.
Mogelijke publiekstrekkingen als prinses Laurentien, die nieuwe directeur van
Postnl, een nederlandse zanger... ik werd nog niet warm.

Dus maak ik een plan en ga met die Kaartenkar aan het werk in de dorpen en
kijken wat er gebeurt.

In 2019 won ik met het idee De Kaartenkar/Kaartjes uit Kampen de Kunstprijs.
Een glashelder concept op papier en van de kar had ik enkel een ruw schetsje
gemaakt. Een handkar moest het worden waar kaarten uit Kampen meteen
kunnen beschreven en op de bus gedaan. Die handkar kan overal in de publieke
ruimte staan. En de kaarten zijn stadsgedichten, op dik 800 grams karton en zelf
gezeefdrukt.

Ik bokte al een tijdje dat het zo jammer is dat een stadsgedicht eenmalig in de
Brug verschijnt en daarna bij het oud papier ligt. Daarom verzoon ik een plan
waarmee de mooiste stadsgedichten op de Kaartenkar te zien zijn en verkocht
kunnen worden.

Ik heb gescholden op de kunstprijs. Ik heb er wakker van gelegen. En ik ben
doorgegaan. Twee jaar lang heb ik aan de Kaartenkar gewerkt. Hufferproof
moest ie worden, met kaartenbakjes die de regen buitenhouden, een makkelijk
te legen postbus, opbergkastje, kinderschrijftafel, pennenbakje, vlag, verrijdbaar,
veilig en charmant.

Sven de Lang, de meestersmid van Kampen heeft de Kaartenkar gebouwd
en hij had er een flinke klus aan. Ingenieus bedacht hij een scharnierwerking,
boetseerde hij exact dezelfde bobbel in de vlag zoals ik het ontworpen had,
freesde letters, preegde de letters ‘postbus’ in de metalen brievenbusklep en
speurde naar de juiste wielen.

Ondertussen bleef ik gedichten schrijven, bevroeg de lezers van de Brug wat
de wijsheden van Kampenaren waren en zeefdrukte ansichtkaarten. Ik richtte
stichting De Kaartenkar op, schreef fondsen aan. Ik legde contact met de
bibliotheek en de tourist info of de kar een goede plek zou kunnen krijgen in de
Stadskazerne.

Het Herstartfonds van de gemeente Kampen honoreerde mijn plan met de
Kaartenkar de dorpen in te gaan. Niet alleen wilde ik de Kaartenkar onder de
aandacht brengen, ook vind ik dat de dorpskernen wel wat meer aandacht
verdienen. Nieuwtjes gaan veelal over de stad Kampen. Ook in de dorpen – of
de kernen zoals Thea Paassen zei – zijn verborgen pareltjes die een spotlicht
verdienen. In overleg met het dorp kies ik een thema en ga hiermee aan het werk
met de bovenbouw van de basisschool.

In Wilsum spreek ik Albert Boeve over de Angelusklok in de oude Lambertuskerk. Vroeger – toen de kerk nog een katholieke was – werd het Angelusklokje gebruikt om op te roepen tot gebed. Mijn ouders zeggen dat het alleen om 12 uur luidde maar volgens Google werd er drie keer op een dag geluid. In de tijd dat de remonstranten de kerk overnamen raakte de klok in onbruik en dus kon ie niet zo goed bij het veer hangen als veerbel. Honderden jaren en in weer en wind hing de Angelusklok bij het pontje. Een blikseminslag beschadigde de klok en vanaf dat moment werd hij opgeslagen in de Zwolse historische archieven. Totdat een paar Wilsummers de klok weer zijn gaan zoeken, geld bij elkaar scharrelden en afgelopen jaar hebben ze er een replica van laten gieten. Wilsum bestaat 700 jaar en de replica van de Angelusklok hangt weer in de kerk. Deze twee gebeurtenissen kies ik als thema voor mijn project.

Carien-Louise, juf van de basisschool De Regenboog in Wilsum is blij met het Kaartenkarproject.

‘Echt wat voor onze school. Het dorp leeft bij de kinderen. We gaan ter voorbereiding een rondwandeling door het dorp maken, we beklimmen de toren en gaan de Angelusklok bekijken.’

Dat klinkt goed.

Zelf beklim ik de toren op Open Monumentendag. Albert Boeve en mannen van de kerk vertellen over de Lambertuskerk, oudste of bijna oudste kerk van Overijssel. Het oudste deel is romaans van opzet, het gotische koor werd later gebouwd. De ligging is natuurlijk fantastisch aan de IJssel met Kampen en Zwolle in de verte.

Achteloos valt het zinnetje dat de toren eigendom is van het rijk en in uitvoering dus van de gemeente Kampen. Dat verbaast me. De toren hoort bij de kerk en is toch eigendom van de kerk?

‘Nee’, vertelt Albert Boeve, ‘in 1798 schreef Napoleon een wet uit dat kerktorens eigendom zijn van het rijk. De hoogte van de torens maakte ze tot een belangrijke uitkijkpost in het vlakke Nederland en een goede schuilplek bij overstromingen.’

Gemeentes willen graag de torens afstoten en teruggeven aan de kerken. Maar die staan daar niet op te wachten. Immers de eigenaar betaalt voor het onderhoud.

Ik wist het niet. Kerktorens die in veel gevallen nog eigenaar zijn van de staat. De bronzen Angelusklok, de oude en replica, zijn van een verstilde schoonheid en een geheim vakmanschap.

Ik sla het in me op en krijg prints mee.

Weken later sta ik goed voorbereid voor de bovenbouw van de Christelijke Basisschool De Regenboog. Zesentwintig leerlingen scannen me van top tot teen en wachten af wat ik ga doen. De school heeft vloerbedekking en vraagt

Een ander jochie voelt natuurlijk wel aan dat de Angelusklok het belangrijke thema is maar wil zo veel liever over zijn broertje dichten. Dat mag.

Sem is geboren

hij is omarmd door God

hij is alles voor mij

De tranen schieten in mijn ogen als ik over zijn schouders kijk en zijn gedicht lees.

‘Is je broertje pas geboren’, vraag ik met een brokkerige stem en hoor in mijn hoofd ‘geen gehuil hier in de klas Wolthuis’

‘Nee’, zegt hij, ‘hij kan al lopen’.

Ik klop hem op de schouder en grinnik in mezelf.

Britt – duidelijk blij met een dag van zo vrij werken – maakt maar liefst drie versies voordat hij tot zijn definitieve gedicht komt. Op de gang heb ik paaltjes gezet met een touw om een leeg stuk vloer. Als een ansichtkaart klaar is mag ie daar gelegd worden.

Wanneer Britt klaar is met zijn ontwerp legt hij de kaart daar neer, kijkt of ie goed ligt, verschuift de kaart wat en loopt huppelend weg. Even later komt hij weer terug, kijkt nog eens en huppelt weer weg. Dit herhaalt hij nog zeker drie keer. Zijn gedicht en kaart is dan ook prachtig.

**Ik hoor het geluid
de bel!
Dan begint de dominee vast wel.
Ik ga naar de Kerk
De dominee is zijn talen
aan het oefenen dat
noemt hij vaak zijn
MEESTERWERK**

Met aandacht kiezen ze tussen twee papiersoorten – roomwit, bubbelig 600 grams of glad, hardwit 800 grams – voor de ansichtkaart waar ze het definitieve ontwerp op mogen maken. Een makkelijk besluit maar het versterkt hun individualiteit bij het maken van een eigen ontwerp.

Uit het raam kijkend, hangend op de vensterbank af en toe een woord opschrijvend of drie tafels in beslag nemen en het A2 schetsvel vol tekenen en schrijven, ieder kind kiest een eigen vorm of werkwijze. Soms is er onderling overleg of worden schetsen van elkaar bekeken.

Afsluitend zien we al het werk naast elkaar op de grond liggen, sommige kinderen lezen hun gedicht voor. Het kaarten wordt bewonderd en we gaan opruimen. Wat is er goed gewerkt.

Ook ik moet nu aan de bak en een gedicht schrijven over de Angelusklok in Wilsum. Ik draal een paar dagen om de opdracht heen en vind niet de juiste ingang voor het gedicht. De tijd dringt. De kaart moet gedrukt worden en volgende week vrijdag is de feestelijke presentatie in het dorp. De kaart moet af en dus het gedicht geschreven.

Ik besluit weer naar Wilsum te gaan. Als ik bij Albert Boeve aanbel met de vraag of ik nog eens de kerk in mag belt hij Johan Prins die de sleutel heeft. Ik zit een tijdje in de banken, schrijf een enkel woord en ben stil. Flarden van zinnen laat ik opkomen. Johan Prins rommelt wat achter in de kerk, ik ga naar hem toe en we laten gedachten vrij baan maar als hij zegt dat hij gelooft dat wat hier in die honderden jaren gebeurd is en dat dat in de stenen blijft hangen weet ik dat ik mijn pointe heb.

Het is twee weken later, een vrijdag in november. Met de Kaartenkar op de aanhanger kom ik het schoolplein oprijden. Ik bouw met wat pallets en planken een trapje om de kar van de aanhanger af te krijgen. De Kaartenkar is loodzwaar

en twee van de meest fors uitgevallen jongens uit de bovenbouw, stoere juf Carien-Louise en ik lukt het de kar te lossen.

In de grote hal van de school is een minitentoonstelling ingericht met niet alleen de ansichtkaarten van de kinderen maar ook de schetsontwerpen, kladjes, mindmaps. Ouders kunnen zo zien hoe de kinderen tot dit eindresultaat komen.

De school loopt leeg en verzamelt zich achter de Kaartenkar. Er zijn journalisten en fotografen, ouders, dorpsbelang, mannen van de kerk en in een lange sliert lopen we het dorp door. Op elke straathoek zetten we het Ikea-trapje neer, klimmen kinderen erop en dragen hun eigen gedicht voor. Het is een koude novemberdag, blauw witte wolkenlucht en strakke zon. Een lange afstand wandelaar sluit zich aan, twee oudere mensen achter een rollator, de ouders van juf Carien-Lousie zijn uit Kampen komen fietsen, het zwaan-kleeft-aan maar door en de stoet wordt langer. Op de Brink, het dorpsplein, met de kerk in beeld, de Kaartenkar met alle kaartenbakjes opengesteld en de IJssel als decor klim ik op het krukje. Ik vertel over het project De Kaartenkar en de Kernen, over de prachtige gedichten van de kinderen en hoe ik zelf geprobeerd heb die Angelusklok maar ook de geest van dit dorp in het gedicht te vatten. Aandachtige gezichten, kinderen weten waar ik het over heb, het is stil. 'Dit is voor jullie Wilsum'.

Wilsum en de Angelus klok

**Elke noordwester doorstaan
dit bedehuis aan de rivier
zandduin als fundament
en zo onwankelbaar, fier**

**de Lambertus verhaalt
van romaanse komaf
met later een gotisch koor
evangelisten, engel, graf**

**luister stil en hoor de tijd
stenen hebben het bewaard
voor ons, hoor bidden, zang
geest van liefde hier verklaard**

**en nu de Angelus replica
groots in het klein gelui
veni sancte spiritus
bij het trekken aan het tui**

**mag deze klok de specie zijn
de oproep tot bedaar
tot weet van God en mens
tot vrede sluiten met elkaar**

En dan luidt de Angelusklok over het plein. De klok die veerbel was, ocriep tot gebed, om acht uur 's ochtends luidt als er iemand in het dorp is overleden. En vandaag luidt de klok ter ere van het dorpsgedicht.

De woorden blijven even hangen en dan is er applaus.

De kinderen hebben al zo lang gewacht en stormen met hun euro's in de hand naar voren. Ze mogen dit Wilsumse dorpsgedicht als ansichtkaart kopen bij de Kaartenkar.

Ik pak het moment, weet die klok, zie blijde mensen, kinderen, dit plein, de IJssel en neem dit in me op. Dit is de Kamper Kunstprijs van 2019/2020 winnen. Dit is mijn goud, mijn prijs. De sliert mensen door de straten zojuist, de klok die luidt. Dat het me is gelukt in te zoomen op dit dorp, op dat wat hier leeft, waar ze trots op zijn. Erfgoed een podium geven met poëzie.

Brigitte Wolthuis

Stadsdichter van Kampen 2019 / 2020 / 2021